

رد پای ستاره‌ها

خاطرات فضایی: آسمان در این ماه

بارش شهابی اسدی

اگر در شب‌های ۲۴ تا ۲۶ آبان‌ماه به آسمان تاریک نگاه کنید، احتمالاً تعداد زیادی شهاب خواهید دید! در این شب‌ها شاهد «بارش شهابی اسدی» هستیم. نام اسد از آنجا روی این بارش شهابی گذاشته شده است که به نظر می‌رسد، شهاب‌های این بارش در آسمان از سوی صورت فلکی اسد می‌آیند. منشأ این بارش شهابی دنباله‌داری به نام «تمپل تاتل» است. این دنباله‌دار حدوداً هر ۳۳ سال یک بار به دور خورشید می‌چرخد. وقتی تمپل تاتل به نزدیک‌ترین فاصله خود از خورشید می‌رسد، توده‌ای از گاز و غبار جدا شده از دنباله خود را در مدار زمین جا می‌گذارد. هنگام حرکت زمین از درون این توده، غبار به‌جا مانده از دنباله‌دار وارد جو زمین می‌شود و با برخورد به جو می‌سوزد. در این هنگام ما شاهد تعداد زیادی شهاب در طول چند ساعت هستیم. به این پدیده نجومی بارش شهابی اسدی می‌گوییم. اگر چه بارش شهابی اسدی هر ساله هنگام عبور زمین از توده به‌جا مانده از دنباله‌دار تمپل تاتل رخ می‌دهد، اما هر ۳۳ سال یک بار، یعنی سالی که دنباله‌دار تازه از مدار زمین عبور کرده است، شاهد یک بارش شهابی توفانی و غافلگیرکننده هستیم! به‌طوری که مثلاً در بارش شهابی سال ۱۳۴۵، گزارش‌هایی از مشاهده ۳۰ شهاب در ثانیه ثبت شده است. آخرین بارش شهابی اسدی غافلگیرکننده در سال ۱۳۷۷ روی داد.

نقشه‌برداری سراسر مریخ

۱۷ آبان ۱۳۷۵ مدارگرد «نقشه‌برداری سراسر مریخ» یا «MGS» از پایگاه فضایی «کیپ کاناورال» ناسا به سوی مریخ پرتاب شد. این کاوشگر در طول مأموریت ۱۰ ساله خود، حدود ۲۰ هزار بار به دور مریخ چرخید و با تصویربرداری از سطح آن، نخستین نقشه دقیق از سطح مریخ را تهیه کرد. یکی از ویژگی‌های جالب این مدارگرد، پذیرش سفارش‌های عکاسی بود. به این صورت که ناسا از مردم خواست، مناطقی از مریخ را که گمان می‌کنند در آن‌ها داده علمی خاصی وجود دارد، برای عکس‌برداری توسط مدارگرد پیشنهاد دهند!

سحابی سیاره‌نما

ستاره‌ها در پایان عمر خود، با انفجاری عظیم تمام مواد درون خود را به فضا پرتاب می‌کنند و می‌میرند. در نهایت از آن‌ها تنها هسته‌های کوچک (در ابعاد کره زمین یا حتی کوچک‌تر) باقی می‌ماند که گرانش فوق‌العاده‌ای دارد. نیروی گرانش این هسته باعث می‌شود تا مواد خارج شده از ستاره، به شکل زیبایی در اطراف آن باقی بمانند. به این مواد «سحابی سیاره‌نما» گفته می‌شود. دلیل این نام‌گذاری، شکل ظاهری این سحابی‌هاست که از پشت تلسکوپ به شکل سیاراتی مانند مشتری و زحل دیده می‌شوند. البته آن‌ها در عکس‌های نجومی ظاهر جذاب و رنگارنگی دارند.

سحابی سیاره‌نمای «خرچنگ»، باقی‌مانده یک انفجار ستاره‌ای در سال ۱۰۵۴ میلادی است که چینی‌ها آن را رصد و ثبت کرده بودند.

ویلیام هرشل

ویلیام هرشل با تلسکوپ دست‌ساز خود سیاره اورانوس را کشف کرد. هرشل همچنین با قرار دادن دماسنج پشت یک منشور و مشاهده بالا رفتن دما در سمت رنگ قرمز طیف نور خورشید، موفق به کشف تابش فروسرخ شد. او فهمید که بخش قابل توجهی از گرمای خورشید در ناحیه فروسرخ است. بعدها به پاس خدمات علمی هرشل، سازمان فضایی اروپا نام یک تلسکوپ فضایی را هرشل گذاشت. تلسکوپ فضایی هرشل در ناحیه تابش فروسرخ فعالیت می‌کند.

